

CHRONICKÉ OCHORENIA U SLOVENSKÝCH ŠKOLÁKOV – RUTINNÉ ŠTATISTICKÉ ÚDAJE A PRIEREZOVÉ SLEDOVANIE

¹Ludmila ŠEVČÍKOVÁ, ²Erika MACHÁČOVÁ, ¹Zuzana ŠTEFÁNIKOVÁ, ¹Jana JURKOVIČOVÁ, ¹Lubica ÁGHOVÁ

¹Ústav hygieny Lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava, Slovenská republika

²Ústav epidemiológie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava, Slovenská republika

Súhrn

Cieľom práce bolo posúdiť zmeny v chorobnosti školských detí v období od roku 1965 a porovnať dostupné rutinné zdravotnícke štatistické údaje do roku 1989 s výsledkami prierezovej štúdie z roku 2000.

Súbor a metódy. Prierezové sledovanie sa uskutočnilo u reprezentatívneho súboru 3605 školákov Slovenska prostredníctvom dotazníka, ktorí vyplňali žiaci s rodičmi. Rutinné údaje sa získali z výkazov Ústavu zdravotníckych informácií a štatistiky v Bratislave.

Výsledky. V prierezovom sledovaní sa potvrdil oproti roku 1989 významný nárast nešpecifických respiračných ochorení, alergických, ortopedických, zrakových a neuropsychických porúch. Podľa rutinných štatistických údajov prevalencia uvedených ochorení stúpala významne aj v priebehu rokov 1965–1989, avšak pomalšie. Potvrdil sa vyšší výskyt ochorení u mestských detí.

Záver. Výsledky poukazujú na potrebu komplexnej preventívnej zdravotníckej starostlivosti, kvalitnejšieho informačného systému o zdravotnom stave detí (registre chorobnosti) a účinnejších intervenčných postupov.

Kľúčové slová: Školské deti; Chorobnosť; Prierezová štúdia; Rutinné štatistické údaje.

Chronic Diseases in Slovak School Children – Routine Statistical Data and a Cross-Sectional Study

Summary

The aim of this study was to evaluate changes in morbidity in Slovak school children since 1965 and to compare the accessible official health statistical data up to 1989 with the results of a cross-sectional study from 2000.

Sample and method. Questionnaires completed by children and parents were used to obtain data from a representative sample of 3605 Slovak school children. Reports of the Institute of Health Information and Statistics in Bratislava were the source of routine health data.

Results. A highly significant increase in non-specific respiratory diseases, allergic diseases, orthopedic disorders, visual and psychological disorders was confirmed in a cross-sectional study in comparison with routine data from 1989. The prevalence of the aforementioned chronic diseases according to routine health statistics increased significantly from 1965 to 1989. A higher prevalence was confirmed in urban school children.

Conclusion. The results point out the need for complex preventive health care, a better information system concerning the health status of school children (morbidity registers) and more effective intervention approaches.

Key words: School children; Morbidity; Cross-sectional study; Routine health statistical data.

Úvod

Zdravotný stav detskej populácie je citlivým indikátorom životných podmienok. U školských detí sa okrem vplyvu prostredia rodiny a širšej komunity významnou mierou uplatňuje komplex faktorov spojených s výučbou.

Zámerom štúdie bolo posúdiť dynamiku zmien v zdravotnom stave školských detí ako odraz životných podmienok a primárnej zdravotnej starostlivosti. Prezentujeme výsledky prierezovej štúdie z r. 2000 zameranej na prevalenciu chronických ochorení v

porovnaní s dostupnými rutinnými zdravotníckymi štatistickými údajmi do roku 1989.

Súbor a metódy

Pri prierezovej štúdií sa sledoval výskyt chronických ochorení u 3605 školských detí s proporcionálnym zastúpením chlapcov a dievčat všetkých ročníkov mestských (1859 žiakov) a vidieckych škôl (1746 žiakov) zo všetkých oblastí Slovenska. Bol použitý dotazník, ktorý vyplňali žiaci s rodičmi.

Rutinné celoslovenské údaje o zdravotnom stave školských detí v r. 1965–1989 sme získali z výkazov Ústavu zdravotníckych informácií a štatistiky v Bratislave. Pre štatistické spracovanie bol použitý program EPI 6.

Výsledky a diskusia

Prevalencia chronických ochorení u 6–14-ročných detí podľa rutinných štatistických údajov postupne významne vzrastala v priebehu rokov 1965–1989 (tab. 1). Prierezové sledovanie v r. 2000 ukázalo na výrazne vyšší výskyt oproti roku 1989 v

5 skupinách chronických porúch (nešpecifické respiračné, alergické, ortopedické, zrakové a psychické). Tento trend možno pripísať zmenám v spôsobe života školákov a v systéme zdravotnej starostlivosti, ale čiastočne aj v odlišnej metóde získania údajov (5). Významnú úlohu tu zohrávajú socioekonomické faktory (4). Ukazuje sa, že v rutinných zdravotníckych štatistikách nie sú zachytené všetky deti s chronickými ochoreniami (3, 6).

Ako je uvedené v tabuľke 1, vo všetkých uvedených ochoreniach s výnimkou respiračných sa potvrdil významne vyšší výskyt u mestských detí, ktorý sa považuje za odraz vplyvu odlišných faktorov životného prostredia (7).

Tabuľka 1

Prevalencia chronických ochorení školských detí

Choroby	Rutinné zdravotnícke štatistické údaje v rokoch							P-value	Prierezová štúdia r. 2000			P-value
	1965	1968	1972	1975	1980	1985	1989		Spolu	Mesto	Vidiak	
Nešpecifické respiračné ochorenia	0,31	0,33	0,51	0,54	0,83	2,1	2,3	< 0,001	7,7	7,9	7,6	0,741
Alergické ochorenia	0,24	0,27	0,37	0,46	0,58	–	–	< 0,001	12,9	16	9,6	< 0,001
Ortopedické ochorenia	1,7	2,1	2,8	3,1	3,7	3,6	3,9	< 0,001	15,7	17,5	13,8	< 0,01
Poruchy zraku	–	–	–	5,8	7,8	8,8	9,6	< 0,001	18,8	20,7	16,8	< 0,01
Psychické poruchy	0,7	0,9	1,2	1,3	1,5	2,2	2,4	< 0,001	3,8	5,7	1,83	< 0,001

Pri ďalších ochoreniach sa v priebehu hodnoteného obdobia významný nárast nepotvrdil. Ako z prierezového sledovania, tak aj z rutinnej evidencie zdravotných porúch vyplynulo, že nie je venovaná pozornosť dentálnemu zdraviu a taktiež úrazom detí, napriek tomu, že patria medzi najčastejšie zdravotné poškodenia v školskom veku (1, 2).

Záver

Zistený negatívny trend v chorobnosti školských detí považujeme za dôsledok zmien a zvýšenej záťaže v spôsobe života a školskej práce detí v poslednom období. Rozdielna prevalencia chronických ochorení v neprospech súboru mestských detí je taktiež dôkazom rozdielnej expozície vonkajším faktorom.

Ozdravenie podmienok života a práce školákov

je základným predpokladom zlepšenia ich zdravotného stavu. Výsledky poukazujú na potrebu komplexnej preventívnej zdravotníckej starostlivosti o školské deti, kvalitnejšieho informačného systému o ich zdravotnom stave (registre chorobnosti), ktorý by napomáhal účinnejším intervenčným prístupom.

Literatúra

- BENEŠOVÁ, V. – GRIVNA, M. – HODYC, D. Detská úrazovosť – súčasná situácia. In *XXIX. Ostravské dny dětí a dorostu*. Praha, SZU, Ostrava, Repronis, 2001, s. 147–150.
- BERTOLLINI, R. – EHRENSTEIN, O. Children's environment and health. Problems, policies and actions in the European Region. WHO Regional Office for Europe. www.euro.who.int/childhealthenv
- KOTULÁN, J. Preventivní péče o děti (Stav, potreby a

- problémy). In *Sborník z konference s mezinárodní účastí XXVI. Ostravské dny dětí a dorostu*. Praha, ČLS, 1998, s. 11–14.
4. ROBERTS, H. Socioeconomic determinants of health. Children, inequalities and health. *BMJ*, 1977, no. 4, p. 1122–1125.
  5. ŠEVČÍKOVÁ, L. – JURKOVIČOVÁ, J. – ŠTEFÁNIKO-VÁ, Z. – ÁGHOVÁ, L. Primárna prevencia v starostlivosti o zdravie školských detí v Slovenskej republike. *Voj. zdrav. Listy*, 2001, roč. 70, č. 3, s. 105–109.
  6. TAMBURLINI, G. – RONFANI, L. – BUZZETTI, R. Development of a child health indicator system in Italy. *Eur. J. Public. Health*, 2001, vol. 11, no. 1, p. 11–17.
  7. TUROVETS, GL., et al. Differential evaluation of environmental factors and health of schoolchildren. *Vestn. Ross. Akad. Med. Nauk*, 1993, vol. 6, 1993. p. 46–50.

Korespondence: Doc. MUDr. Ludmila Ševčíková, CSc.
Ústav hygieny
Lekárska fakulta Univerzity Komenského
Špitálska 24
813 72 Bratislava
Slovenská republika
ludmila.sevcikova@fmed.uniba.sk

Do redakce došlo 20. 6. 2003